ޤާދިސިއްޔާ ހަނގުރާމަ: ފާރިސީންގެ ބޮޑުބާރު ބިމާހަމަކޮށްލި ތާރީޚީ ހަނގުރާމަ

1

އަލީ އިހްސާން ފިރާގު

ތަރުޖަމާ ކުރިފަރާތުގެ ބަސް

އިސްލާމްދީނުގެ ނަބިއްޔާގެ ދައުރަށްފަހު އިސްލާމީ ތާރީޚު ދުށް އެންމެ ބަރަކާތްތެރި ދައުރަކީ ހުލަފާއުއްރާޝިދީންގެ ދައުރެވެ. އެ ދައުރުތަކުގެ ތެރެއިންވެސް އެންމެ ފާހަގަކޮށްލެވޭ ދައުރަކީ ދެވަނަ ހަލީފާ އަމީރުލް މުއުމިނީން އުމަރު ބިން ހައްޠާބު ރަޟިޔަالله އަންހުގެ ދައުރެވެ. އެދުވަސްވަރަކީ ވަރަށް ހަލުވިކަމާއެކު އިސްލާމީ ފުތޫޙާތުގެ ދާއިރާ ފުޅާވެގެންދިޔަ ދައުރެކެވެ. އުމަރުގެ ފުންގެ ހިކުމަތްތެރިކަމާއި ހިނގައިދިޔަ އެންމެ މަޝްހޫރު އެއް ހަނގުރާމައަކީ "ޤާދިސިއްޔާ ހަނގުރާމަ" އެވެ. މި ހަނގުރާމައަކީ ފާރިސީންގެ ބޮޑުބާރު ބިމާހަމަކޮށްލެވުނު ތާރީޚީ ހަނގުރާމައެވެ.

ޤާދިސިއްޔާ ހަނގުރާމަ "The Battle of Qadisiyyah" މި ފޮތަކީ މަޝްހޫރު ދާރުއްސަލާމް ޕަބްލިޝިންގ ހައުސްއިން 2013 ވަނަ އަހަރު ނެރެފައިވާ ފޮތެކެވެ. މި ފޮތަކީ ޖިހާދުގެ އަސްކަރީ އުސޫލުތަކާއި، މުޖާހިދުންގެ އާދަޔާހިލާފު ހިތްވަރާއި، ހަނގުރާމައިގެ ފަސްފަހަށް ވަރަށް ފުރާ ދާއިރާއެއްގައި ދިރާސާކޮށް އެކުލަވާލާފައިވާ އަގުހުރި ފޮތެކެވެ. މިފަދަ ފޮތެއް ދިވެހިބަހަށް ތަރުޖަމާކުރުމުގެ މައިގަނޑު މަޤްޞަދަކީ، ދިވެހި ކިޔުންތެރިންނަށް އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ މި ނާޒުކު ދަނޑިވަޅުގެ ޝައުޤުވެރި މަޢުލޫމާތުތައް ފަސޭހަކަމާއެކު ހާސިލުކުރުމުގެ ފުރުސަތު ފޯރުކޮށްދިނުމެވެ.

މި ފޮތް ތަރުޖަމާކުރުމުގައި އަސްލު ލިޔުމުގެ މާނަ ނުގެއްލޭނެހެން، ދިވެހިބަހުގެ ބަސްމަގާއި ގަވާއިދު ފަދަ ޢާއްމު ސާދާ ބަހުރުވައިން ބޭނުންކުރުމަށް މަސައްކަތްކޮށްފައިވާނެއެވެ. ތާރީޚީ ބައެއް ލަފުޒުތަކާއި މީހުންގެ ނަންތައް ލިޔުމުގައި ދިވެހިބަހުގެ ރަސްމީ ހަމަތަކަށް ބަލައިފައިވާނެއެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ މި ކުޑަކުޑަ މަސައްކަތަކީ ދިވެހި އުންމަތަށް ފައިދާކުރަނިވި، އަދި އިސްލާމީ ތާރީޚަށް ލޯބިކުރާ ފަރާތްތަކަށް ލިބޭނެ އަގުހުރި ހަދިޔާއަކަށް ވުމީ އަޅުގަނޑުގެ އުންމީދެވެ.

ދުޢާއަކީ މި މަސައްކަތުގައި މާތްالله ބަރަކާތް ލައްވައި، މިއީ އަޅުގަނޑުގެ ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުގެ ތެރޭގައި ލިބުއްވާން ޢަމަލެއްކަމުގައި ލައްވައިދެއްވުމެވެ. އަޅުގަނޑު ފާއިތުވުމަށްފަހުވެސް ޘަވާބު ލިބި ލިބި ހުންނަނަ "ޞަދަޤަތުން ޖާރިޔާއެއް" ކަމުގައި ވެގެންދިއުމެވެ. އާމީން.

އަލީ އިޙްސާން ޖިހާދް

6 ޖޫން 2026 (މި ތަރުޖަމާގެ މަސައްކަތް ފެށީ ޑިސެމްބަރު 2025 ގައެވެ).

މުޤައްދިމާ

މި ދިރާސާ ފޮތުގެ މައިގަނޑު މައުޟޫޢަކީ، އުމަރު ބިން އަލްޚައްޠާބު ރަޟިޔަالله ޢަންހުގެ ޚިލާފަތުގައި ހިނގި ފުތޫޙާތާ ހަނގުރާމަތަކެވެ. މި ހަނގުރާމަތަކުގައި މުސްލިމުން ފާރިސީންގެ މައްޗަށް ވަރަށް މަތިވެރި ކާމިޔާބުތަކާ ފަތަޙަތައް ހޯދިފައެވެ. މި ފޮތުގައި ޖިހާދުގެ މައިގަނޑު މުސްލިމުން ކުރާ ދާއިރާއެއްގައި ހިނގާ ކުރައްވާފައިވާ [illegible] ޔަރްމޫކު [illegible] [illegible] ކާމިޔާބުވިއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކުރާ ގޮތުގައި، ޤާދިސިއްޔާ ހަނގުރާމަ ހިނގާފައިވަނީ ހިޖުރީ ސަނަތުން 15 ވަނަ އަހަރުގެ ޝަޢުބާން މަހުގެ ތެރޭގައެވެ.

މި ހަނގުރާމައިން ލިބުނު ފަތަޙަކީ ސާސާނީ ދައުލަތުގެ ވެރިކަން ވެއްޓުން [illegible] އިއުލާނެއް ދިނުމެވެ. އިރާޤު ފަތަޙަކުރެވުމުން މުސްލިމުންނަށް ކަނޑައެޅުނު ކަމުގައި

ދިކަންވިއެވެ. މީގެ އިތުރުން، މި ހަނގުރާމަވެގެންދިޔައީ ފާރިސްކަރާއި (އީރާނާއި)
އެ ޤައުމުން ބޮޑުގައިވާ ސަރަހައްދުތަކަށް އިސްލާމީ ދައުލަތް ފުޅާވެގެންދިއުން
އަވަސްކޮށްދިން ކަމަކަށެވެ. މި ހަނގުރާމައިގައި ފްރާންސުން ލަޝްކަރުގައި 240,000
ސިފައިން މަރުވެއެވެ. އިސްލާމީ ލަޝްކަރުގައި މަރުވީ ގާތްގަނޑަކަށް 30,000
ސިފައިންނެވެ. ނަމަވެސް މުސްލިމް ލަޝްކަރު ވަނީ، އަޖައިބުއްފަދަ ކާމިޔާބު އެ
ޤައުމުގެ އެންމެ ބާރުގަދަ ދައުލަތް ކަމުގައިވި ފާރިސް އެއްބާރަށް ދެކެން ބަލިކަށިކޮށް،
ބަލިކަށިކޮށްލައިފައެވެ.

މި ހަނގުރާމައިގެ ތެރޭގައި މުސްލިމް މުޖާހިދުން ވަނީ އާދަޔާހިލާފު ހިތްވަރާއި
ބަސާލަތް ދައްކަވައިދީފައެވެ. އާދަޔާހިލާފު ޖިހާދުކުރެއްވި ކަމާއި ކާމިޔާބުކަމެއް
ދައްކަވައިދީފައެވެ. ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި ހަނގުރާމަ ކުރަނިކޮށް ޖަމާޢަތުގެ ބައެއް
މުޖާހިދުންގެ ބަނދެ ފެތުރިގެންގޮސް ގޮތުރު ބޭރަށް ނިކުތެވެ. ނަމަވެސް، އެބޭކަލުން
ޝަހީދުވުމުގެ ހަމަޔަށް ހިތްވަރާއިއެކު ހަނގުރާމަކުރައްވައެވެ. މި ހަނގުރާމައިގެ ތެރޭގައި
ހިނގި އެހެން އަސަރުގަދަ ހާދިސާއެކެވެ. މަޝްހޫރު ޞަޙާބިއްޔާ ޚަންސާ ރަޟިޔަﷲ ޢަންހާ،
އެކަމަނާގެ ހަތަރު ފިރިހެން ދަރިން ގެންނަވައި އެކުދިން ދުޝްމަނުންގެ ސަފުތަކުގެ
ތެރެއަށް ވަދެ ކުރިމަތިލާ ހަނގުރާމަ ކުރުމަށް ހިތްވަރު ދެއްވިއެވެ. އެ ހަތަރުކުދިން ނުހަނު
ޤާދިސިއްޔާގައި ގޮސް ހަނގުރާމަކޮށް ޝަހީދުވިއެވެ. އަދި މިޚަބަރު ލިބުމުން ޚަންސާ
ރަޟިޔަﷲ ޢަންހާ ދެއްވި ޖަވާބަކީ ޝުކުރު ކުރެއްވުމެވެ. ތަޢުޒިޔާ ދިނުމަށް ޢުމަރު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ބައްދަލުކުރެއްވި
ބައްދަލުކަންކަމެވެ. ޚަލީފާ ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ބޮޑުންނަށްވެސް
ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަމެކެވެ. އެކަށީގެންވާ މުސްލިމުންގެ
ލަޝްކަރުގައި ހުރި ޖަމާލުތައް ބޭނުން އެއްޗިސްތަކުގެ ސިފައިން ބަލަހައްޓާލަށްވައި
ދުޝްމަނުންނަށް ދައްކާފައެވެ. އެބައިމީހުން ބިރުގަންނުވައިފައެވެ. މީގެ މި ދިރާސާ
ކުރުން ތަފްސީލްކޮށް ކިޔަވާލެވިދާނެ އަސަރުގަދަ ވާހަކަތަކެކެވެ.

ހަނގުރާމައިގެ ޤާދިސިއްޔާ ހުރި އެންމެ ގަދަވި ވަގުތު ހިނގި އެހެން ހާދިސާއެކެވެ.
ކުއްލިއަކަށް ޤާނޫނީ ހަމަހެއްގެ ގައި ވަރާއަކު ފާރިސްގެ ޤާނޫނާ ދުޝްމަނުގެ
ތަރުތީބު ހުރި ފޮނުވި ވާރާ އާގެ މުޖާހިދުން ތެޅިގެންދިޔައެވެ. އިތުރަށް މި ޙާލަތަށް އެޅި
އާއި މުޖާހިދުންގެ ގަދަ ހިތްވަރުން ހަމަ ބަލިކަށިވެގެންދިޔަ ފާރިސްގެ ބާރު ކުރިމަތިލާ

ފުރިގެން ގޮސް ވަރާ ބޮޑައިގެން ދިޔައެވެ. ޓޫރިސްޓުންނާއި މުސްލިމުން ވަނީ ޓޫރިސްޓުންގެ ބާރު މުޅިން ކަނޑުވާލައިފައެވެ. ދުވަހަކުވެސް އެއިން އަރައިންގަނޑުވެން ފަދަ ވަރުގަދަ ހަމަތާއެއް އެބައިމީހުންނަށް ދިމާވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޓޫރިސްޓާ ހަނގުރާމައަކީ މުޅި އިންސާނީ ތާރީޚުގައިވެސް ހިނގާދިޔަ އެންމެ ފައިބަވާ ހަނގުރާމަ އަދި އެންމެ ދިގުން އެއް ހަނގުރާމައެވެ.

އަޅުގަނޑުމެން އުންމީދުކުރަނީ މި ފޮތުގެ ސަބަބުން މުސްލިމުންނަށާއި ކްރިސްޓިޔަނުންނަށް، އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ މި ނާޒުކު ދަނޑިވަޅާ ބެހޭގޮތުން މުހިންމު މައުލޫމާތުތަކެއް ލިބި މިހަނގުރާމައިގެ ކަންތައްތައް އިތުރަށް ސާފުވެގެންދާނެ ކަމަށެވެ. މި ފޮތް ނެރުމުގައި އެހީތެރިވެދެއްވި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރޮޖެކްޓް ޗީފަށް ޝުކުރު އަދާކުރަމެވެ. އޭގެ ތަރުޖަމާގައި މުބްރަސީން ޝައިޚު (ޝަރީފް އަބޫސަލްމާ)، ދާޢީ މުޙައްމަދު އިޤްބާލް (ރިސާރޗް ސެކްޝަން، ރިޔާޟް ކެޖް އާޕިސް)، އިނގިރޭސި ބަހުން ޢަބްދުލް ވާރިދު މިސްބާހް އަދި ސިރާޖު ޖަމާއިން އާމިސްޓް ޝަފްޙާދު އަބްރާރު ހިމެނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރި މި މަސައްކަތްތަކުގައި މާތްالله ބަރަކާތް ލެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަމެވެ.

ޢަބްދުލް މާލިކް މުޖާހިދު
ޖެނެރަލް މެނޭޖަރު
ދާރުއްސަލާމް، ރިޔާޟް
2013

ޤާދިސިއްޔާ ހަނގުރާމަ: ޤާދިސީންގެ ބޮޑުބާރު ބިލާދުލްޢަޖަމްކޮށްލި ފާރިސީ ހަނގުރާމަ

އިސްލާމީ ޚުލަފާއުގެ ޤައިދާ ޚުލަފާއުރާޝިދީންގެ ސަލްތަނަތާއި ސާސާނީ ހަނގުރާމަތަކުގެ ތެރެއިން ފާރިސީ އިމްބަރާޠޯރިއްޔާ އާއި ހަނގުރާމައެވެ. އިރާގު ވަރުގަދަ ފާރިސީ ލަޝްކަރު ނުވަތަ ފާރިސީ އަލްޖަޒީރާ ވެއްޓިގެން ދިޔައީ މި ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުންނެވެ. މި ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން އިރާޤާއި ހުރާސާނާއި ތުރުކިސްތާނު ފަދަ ކަރަން މުސްލިމުންނަށް ފަތަޙަވެގެންދިޔައެވެ. އެކަމުގެ ޒަރީއާ ހުޅުވި ދަނޑިއާ ފަތަޙަވެގެން ދިޔައެވެ. އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ ފަތުހާތަކުގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅު ހިއްސާއެއް ވަނީ މި ހަނގުރާމަ ހިނގި ދުވަސް ހަމަޖެހޭ އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުގެ ޚިލާފަތުގެ ދުވަސްވަރުގައެވެ. ހިޖްރައިން 15 ވަނަ އަހަރުގެ ޝަޢުބާންމަހުގެ ތެރޭގައެވެ. މީލާދީ ސަނަތުން 636 ވަނަ އަހަރުގެ ސެޕްޓެމްބަރު މަހުގެ ތެރޭގައެވެ.

ޚަލީފާއުމް ރާޝިދީންގެ ދައުރަށް މުސްލިމުން މުޤާބިލުން އިސްލާމީ ޚިލާފަތް ވަރަށް

ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ކުރިއަށް ގެންދިޔު ދުވަސްވަރެކެވެ. އިސްލާމީ ލަޝްކަރު ގެންދިޔައީ

ތަންތަން ފަތަޙަކޮށް އެތަންތަނުގައި އިސްލާމްދީން ފަތުރުމަށްޓަކައިމުންނެވެ. މާތް ރަސޫލާ

صلّى اللّـه عليه وسلّم ގެ ނަބީއްވަތުގެ ޒަމާނުގެ ހަމަކަށް ކުރިއަށްދަމުންނެވެ. އިސްލާމްދީން

ކުރިއަރައި ފުޅާކަން ބޭނުގެތެރޭގައި ފަތުރާނަކުގައި ޒަރީޢާ ކުރެއްވި ބަސްފުޅުގެ ތެދުކަން

ހަމަކަށްދެއްވުމުންނެވެ. އަރަދުނި ﷲ ގެ ކުރަދުންވަންތަކަމާއި އިނާޔަތްތެރިކަމުގެ

ބާރުކަމެވެ. އިސްލާމީ ލަޝްކަރު ކުރިއަށް ދިޔަ ކޮންމެ ދިމާލަކުން އެކަށޭނަ ނަސްރާއި ފަތަޙަ މިންވަރު ކުރެއްވިއެވެ.

އުމަރު ބިންތު ހަފްޞާ ރަޟިޔަ ﷲ ޢަންހާގެ ޒިޔާރަތުގެ ދުވަސް ތަކެއް ކުރިއެވެ.
ރަސޫލާ صلّى اللّـه عليه وسلّم ގެ ޙަޟްރަތުގައި އެކަކާގެ ފާން އާރުގެ ރަސްރަސްކަލޭފާނުންނަށް ފަތްކޮޅެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އެ ރަސްރަސްކަލޭފާނުންނަށް އިސްލާމްދީނުގެ ދަޢުވަތު ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އެގޮތުން ފާރިސްކަރައިގެ ރަސްގެފާނު ކިސްރާއަށްވެސް ދަޢުވަތެއް ޗިޓުއްވައިފައި ފޮނުއްވިއެވެ. މި ފޮނުއްވި ކިޔުމަށްފަހު ކިސްރާއަށް ކިޔުމާ ރީތި އަސަރުތަކެއް ނުކުރެވެ. އޭނާ ގޯސްކޮށް ރުޅިއައިސް ރަސޫލާގެން ރަސޫލާ صلّى اللّـه عليه وسلّم ސިޓީފުޅު ވީރާ ކިރިކިރިކޮށްލިއެވެ. މި ހަބަރު ރަސޫލާ صلّى اللّـه عليه وسلّم އަށް ލިބިވަޑައިގަތުމުން ބަދުޢާ ކުރެއްވިއެވެ.

“އޭނާ ހިތުން އޭނާ އެ ވެރިކަމާއި އަހަރެންގެ ސިޓީއެވެ. ނަމަވެސް އޭނާ އެ ވީރާ ކިރިކިރިކޮށްލީ އޭނާގެ ރަސްކަމެވެ.”

އަދިއްޔު ބިން ޙާތިމު ރަޟިޔަ ﷲ ޢަންހު ރަސޫލާ صلّى اللّـه عليه وسلّم ގެ އަރިހަށް ސަވާރުވެއްޖެއެވެ. ދެން ރަސޫލާ އެއްފަހަރަކު އަދިއްޔު ބިން ޙާތިމުއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. “ކަލޭގެފާނު އުމުރުފުޅު ދަންމަވައިފިއްޔާ މުސްލިމުން ފާރިސްކަރަ ފަތަޙަކޮށް ކިސްރާގެ ޚަޒާނާތައް މިލްކުކޮށްގެން އެކި މަސްޖިދު ކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.”

ކިސްރާއަކީ ޢަރަބިން އާއްމުކޮށް ފާރިސްކަރައިގެ އިރާނުގެ ރަސްރަސްކަލުންނަށް ދެވޭ ނަމެކެވެ. ވަކި ރަސްކަލަކަށް ކިޔާ ޚާއްޞަ ނަމެއް ނޫނެވެ. (ނުނިމާ)

ޓޫރިސްޓާ ހަނދުވަރު: ފާރިސީންގެ ބޮޑުބޮޑު ބިމާރަމަކާތްޕި ބޮޑީޑި ހަނދުވަރު
2

އަލީ އިހްސާން ފިރާގް

ރަސޫލާ صلّى اللّـه عليه وسلّم ގެ މިދަންނަވާ ބަސްފުޅުގައި އުމަރުގެފާނު ފަދަ އިސްލާމްދީނަށްޓަކައި ފުރާބާނުވެވަޑައިގަންނަވަން ތައްޔާރަށް ތިއްބެވި ބޭކަލުންނަށް ހިތްވަރުދެއެވެ. މަދީނާގެ ހިތްވަރުކަމުގައި މުސްލިމުންނާ ދެކު އެކުން ބަރާބަރުކުރެކަން

ޢުމަރުގެފާނަށް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެކަކޭގެ ގެންދިޔުމަކީ ހައްސަ ސަހާބުކަލެއް ދުއްވައިގެން އިރާނުގެ މަޝްވަރާގެ ކަންތައްތައް ރަނގަޅަށް ބައްލަވަމުންނެވެ. އެދުވަސްވަރަކީ މުސްލިމުންގެ ރަނޖަހާންނެވެ. ދުޝްމިނުން އެބައިމީހުންގެ ވަރުގަދަ ލިއްޔާއަށްގެ ދެކުނުގައި ތިބޭއިރު މުސްލިމުންގެ ޒާތުގައި އެބައިމީހުންގެ ސިޔާސީ އަށް ފެނިވާކަމުގައި ވިދާޅު ބިރުން ދުރުދުރަށް ގައިގެންދިޔައެވެ.

އެދުވަހު ފެނިސްނުގެ ފެނުއަކަށް ހުރި ދަށްދުފުދުރުއި އޮތްގެ ޖަންގަލުން މަޝްވަރާ ކުރުމަށްފަހު ނިންމީ މުސްލިމުން ފުރާފުމަށެވެ. މުސްލިމުންގެ ބޮޑު ކަނޑައެޅުމަށެވެ. އެބައިމީހުން އެކި ދިމަދިމާލުގައި ހުރި ފެސިލަތްތަކާއި ކާރުކަންފަރު ދުރުތަކާ ބޮޑު ވާރުވަޒީރީގައި ވަޑައިގެންނެވި ކަނޑުދުރާގައި ކުރުމަށް ނިންމިއެވެ. މަދު ސަބަބަކީ ހަފުލުކާރުއަކު ފުރުބުރުން ދިޔަ އިސްލާމްދީން ހުއްޓުވުމެވެ. އިރާނުގެ ބަރަސްގެފާނު އާދޭސްގެ ޖަނަރަލުންނަށް ބުނެފައެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުގައި ހަލާކުގައި ދުރާ އެބަހުރިޖެވެ. އިންސާނީ ފެސިލިޓީތަކާއި ބޮޑު އަބަ ބޯޓެވެ. ތިޔަބައިމީހުން މުސްލިމުންނާ ދެކޮޅަށް ބޮޑުވާ އެބައިމީހުންގެ ބޮޑު ދުވަން ކަނޑުވާލާށެވެ."

އިސްލާމުންގެ އިއްޒަތްތެރި ފާރޫޤު ޢުމަރު ބްނުލް ޚައްޠާބު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުއަށް ފެރިއެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އެކަކޭގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވައެވެ. މަދީނާގައި އޮތް އިސްލާމީ ދައުލަތް އަބަދުވެސް ޤާއިމީ ތަރައްޤީ ހަރުދަނާކުރެއްވިއެވެ. އިސްލާމީ މަޝްވަރާ ޝޫރާކަރަ ފަތުރަ ކަނޑުމަތިފަރު އެތަނުގައި އިސްލާމްދީނުގެ ދިރުމަ އަރުވަލައިދިނެވެ. އާޔަތުން މުސްލިމުން އަނބު ބޭނުން ފަރަވަރިވަމުން ދިރުމައި އިރާނުގެ މަޖްލިސްނެވެ. އެބައިމީހުންގެ ކާރިވަރިކަމުން ސިޔާރާގެ ސަރަހައްދުތައް ސަލާމަތްކުރަމުންދިޔައެވެ.

ހިޖްރައިން 15 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު ރަޟިޔަ ﷲ ޢަންހުއަށް ވަރަށް ވަރުގަދަ ހަބަރެއް ލިބިވަޑައިގެންފިއެވެ. އެ ހަބަރަކީ އިރާނުގެ ބިރުން ބައިއެއްކަރަނގެން ބޭޖު ފަޝްވަރެއް ބައްލަވާ ކަރުމުން ގެނދާ ހަބަރެވެ. މުސްލިމުންނާ ދިހަކަން އެބައިމީހުން އާ ހަރަކާތެއް ހިނގަން އުޅޭކަމުގެ ހަބަރެވެ. މި ހަބަރު ލިބިވަޑައިގެންފުމުން އުމަރުގެފާނު ވިސްނުންތެރިވެ ބޮޑުނ އަމާންކަމެއް

ކޮމާންޑަރު މުޙައްމަދު ބިން ޤާސިމް އާ ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އުމަރުގެފާނު އެކަލޭގެފާނާ ދުޢާތަށް ކުރައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނު ކައިރި ފަތިޙާތައް އުޅޭ ސަރަޙައްދަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އެތަންތަނަށް ވަޑައިގެން ހަނގުރާމަ ކުރާނީ މިހެން އެއްކަލަށްވާނެވެ."

ތާރީޚުވިދުންތެރިން ބަޔާންކުރާ ގޮތުގައި، ކޮންމެހެން ހަނގުރާމައަށް ނުކުންނަންޖެހޭ ގޮތަށް (ކޮމްޕަލްސަރީ މިލިޓަރީ ކޮންސްކްރިޕްޝަން) ސިފައިންގެ ހިދުމަތަށް މިހެން ނިޒާމު އެންމެ ފުރަތަމަ ތަޢާރަފުކުރެއްވީ ބޮޑުވަޒީރު އުމަރުލް ފާރޫޤް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުއެވެ.

ހަނގުރާމައިގެ ތައްޔާރީތައް

މުއުމިނުންގެ އަމީރުގެ ވިދާޅު ބަސްފުޅާއެކު މުޙައްމަދު ބިން ޤާސިމް ރަޙިމަހުﷲ އެންމެ ވަރަށް ފުރި އާއި ޖިހާދުކުރުމުގައި ހަނގުރާމައިގެ ތައްޔާރީތައް ފެއްޓެވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ތަފާތު ސަރަޙައްދުތަކަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ތަފާތު ފަތިޙާތަކާ ބައްދަލު ކުރެއްވިއެވެ. ޖަވާނުންގެ ހިތްތަކުގައި ހަނގުރާމައިގެ ރޫޙު އުފެއްދެވިއެވެ. ޖަވާނުންގެ ދިނަ ބަހާދުރު ތަރުބިއްޔަތުގައި ހިމެނުއްވިއެވެ. މުޙައްމަދު ބިން ޤާސިމް ރަޙިމަހުﷲ އަންހުރު މި މަސައްކަތްތަކުގެ ކުރައްވަމުން ގެންދެވިއިރު މަދީނާގައި އުމަރުގެފާނު ހުއްޓެވީ ދިއުމަށް ކުރައްވައިފިއެވެ. އެ އިޢުލާނަކީ އުމުރުގެ އަތޮޅުގައި ސަވާރުވާން އަސް ނުވަތަ ހަނގުރާމަ ކުރާނެ ހަތިޔާރު ހުރި ކޮންމެ މީހަކު މަދީނާއަށް އައުމެވެ. މިގޮތުގެ މަތިން އުމަރުގެފާނު ހަނގުރާމައަށް އެންމެ ފަހުން މަދީނާއަށް އައުކުރެއްވިއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި ހިތްވަރުގެ ހުނަރުތަކަށް ކުރުމަކަ ހަނގުރާމަވެރިންނާއި ގެންގުޅެވެރިންނާއި ދުރުސަހަ ހަތިޔާރުންނާއި ފަތިޙާތަކުގެ ވެރިން ހިމެނެއެވެ.

އިރާނުގައި ތަޖުރިބާކުރެވުނު ގެންދިޔައީ ހަނގުރާމައިގެ ތައްޔާރީތައް ވަމުންނެވެ. އޭގެ ދަރުބާރު ބޭރުގެދަށުން ނުގެނެއްސަވަރުޖަކަ ކުރެވުން ހިރި ކަމެއް ކުރަމުންނެވެ. އެހާ ގެންދިޔައީ ދިރިޔާގެ ކަސްރަތުތަކުގެ ފިޔަވަޅަށް ސިޔާ ފަރުވާކުރުމުންނެވެ. މުސްލިމުންގެ އާބާދީ ބޮޑުގެ ވަރަކާ ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. މުސްލިމުންގެ ފަތުރުން އަތޮޅުތަކުން ނަރުދަމާގެ ވަރަކައް އިސްތިހާރުގައި ހަމަވެ. އޭގެ ސިޔާ ފެނުވި ރަސްމީސްކާމުގެ

ތެރެއަށް ޓަކައިންގެ ރަސްގެފާނުވެސް ހިފުނުއެވެ. އިރާނުގެ އެންމެހާ ލީޑަރުން ތިބީ ޢަޖްދުރިދުވަސް ފުރިހަމައަށް ބޮޑުކަމެއް ކޮށްދިނުމަށެވެ. އޭނާގެ ހަމަވަން ކުރިޔަށްދިޔުމަށެވެ. އުމުރުން ތިބީ އޭނާގެ އެންމެފަހު އެންގުމެއްކަމަށް ފުރިހަމައަށް އޭރުބޮޑުވީމުއްދަތުން ތަޢާރުފުކުރެވެ. (ނުނިމޭ).

ޓްރަމްޕާ ހަނގުރާމަ: ޓްރަމްޕްގެ ބޮޑުބާރު ބިމާހަމަކުރުމާއި އާދިޔާ ހަނގުރާމަ

3

ޢަލީ އިހްސާން ފިރާގް

ޢަޖްދުވަހު އުމުރުނަން ހަމަސްބޮޑަކަށްގައިވަސް އެ ސަރަހައްދުން ތިބެން ހުރި އެންމެފާ ހަތިއާރު ހޯދުމަށެވެ. އޭނާގެ ރަސްކަމާ ނުރުހިތިބި ޤަބީލާތަކުގެ ރުހުން ހޯދުމަށްވެސް ވަރަށް މަސައްކަތް ކުރިއެވެ. އެކަން އޭނާ ކާމިޔާބުވެސް ކުރިއެވެ. އޭނާ ޢަހުދުއްޖުމްލަތުން ދިން ޢަޤީދާކަމަށް އެންމެފަހުން މުސްލިމުން ފެތުރި ކުރި ތަންތަނުގެ ކަންތައްތަކުގެ ނަތީޖާ. އެޓަކަން އެތަނުތަނާ އޭނާގެ އެޖެންޑާއަށް ފުރިހަމައެވެ. އެބައިމީހުން އެ ސަރަހައްދުގެ ޤަބީލާތަކުގެ ވެރިންނަށް މަޖުބޫރު ކުރަމުން ގެނދިޔައީ މުސްލިމުންނާއެކު ވެހިވާ ސިޔާސަތުގެ އެއްބަސްވުން އުވައިލުމަށެވެ. އަދިވެސް އެނބުރި އެބައިމީހުންގެ ވެރިންނަށް ބައިއަތް ހިފުމަށެވެ.

މި މުހިންމު މައުރިކާގެ ވެރިއަކަށް ހުންނަވަން ބޭނުންފުޅުވީ ހުދު އުމަރު ބިންފު ޚައްޠާބު ރަޟިޔަ الله ޢަންހުއެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލޭގެފާނު މަދީނާގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސެވުމަށް ޢަލީގެފާނާ ޙަވާލުކުރެއްވިއެވެ. މަދީނާއިން ފުރާވަޖެހިގެންނެވުމުގެ ކުރިން ޢުމަރުގެފާނު ޢުސްމާނުގެފާނާއި އެހެންވެސް ޞަޙާބީންނާ ބައްދަލުކުރައްވާ މަޝްވަރާ ކުރެއްވިއެވެ. އިސްލާމީ ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން އެއް އުސޫލަކީ މަޝްވަރާކުރުމުގެ ނިޒާމެވެ. އަމީރުލް މުއުމިނީނުން ދަތުރުއްވާ ކުރީޖާގެ ކޮންމެ ފެންބަރަކަށްވެސް މިނިވަންކަމާއެކުގައި އެބަޔަކުއެގެ ހާލުތުތު ފާޅުކުރެވިއްޖެއެވެ.

ޢުމަރުގެފާނު މަޝްވަރާ މަޖިލިސަށް ބަޔަކުން އެއްކުރައްވާ އެކިބޭކަލުންގެ މަޝްވަރާތައް އަޑު އައްސަވަމުން ގެންދެވިއެވެ. ގިނަ ބޭކަލުން އެދިވަޑައިގެންނެވީ

ޢުމަރުގެފާނު މަޝްވަރާކުރުމުގެ ކޮމާންޑަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަތުމަށް ނަމަވެސް އެއްބަސްވެވުނު އެކަމަށް އިޖުތިހާދު ކުރެއްވިއެވެ. އެބޭކަލުގެ ސުވާލުގެ ފަތަށްކަމަށް ބަދަލުވެގެން ވެރިކަމުގެ ދަށަ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެއްބޭކަލަކު ހޮވާލެއްވުމަށް ދެއްވުމުގެ މިސާލުގެހެވީ ބޭކަލަކު. ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ޢައުފު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ޚިޔާރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތެއް ދެއްވިއެވެ.

"ހަބޭކަލުންގެ ކޮމިޓީ ނަމަވެސް ނިކުމެގެން ހުރިހާ ބޭކަލެއެވެ. ހަބޭކަލުންގެ އެކު ކޮމިޓީ އަވަހަށް އެއްބަސްވާނެއެވެ. ކަލޭގެފާނު މިހަބޭކަލުންގެ ބައިވެރިވެވަޑައިގެން ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނާއި މުސްލިމުން ބަލަހައްޓަވާނެއެވެ. އެކަމަކު ﷲ މިނަވަރު ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ މަޝްވަރާއަކީ ކަލޭގެފާނު އެއްބަސްވުމަކާ މަޖިލީހުން ވަޒީފާ ދިނުމުގައި ޖިނާޔަތް އަމާނާތްތެރިކަމަށް އަރައިގަން ކުރުމެވެ. އެހިނދު މުސްލިމުންގެ ކޮމާންޑަރަކަށް ހައްދަވާދިނެވެ."

ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ޢައުފު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުގެ ޚިޔާރުކުރެއްވުމަށް މަޝްވަރާ މަޖިލީހުގައި އަދު ބަހުސަކަށް ތަފްސީލުކުރިއެވެ. ބައެއް ބޭކަލުން އެބޭކަލުންގެ ކައިރި ވިސްނުންތައް ބަދަލު ކުރައްވައިދިނެވެ. ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ޢައުފު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުގެ ޚިޔާރުތަކަށް ތާއީދު ކުރައްވައިދިނެވެ. ހަމަ ޢުމަރުގެފާނުވެސް އެ ޚިޔާރުތަކާ ރިޟާވެއެވެ. ނަމަވެސް މިފަދަ މަޖިލީހަށް އަދު ސުވާލެއް ކުރި މަތިވެރިވުމެވެ. ޢުމަރުގެފާނު މަޖިލީހުގައި މަޝްވަރާކުރެއްވިފަހަރު މަޝްވަރާކުރުމުގެ ކޮމާންޑަރެއްގެ ކަރަށް ފޮނުވިއެވެ. ދީ ސުވާލެވެ. އެކަމުގެ ހައްލުވެސް ބައްޔަތުކުރުމެއް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ޢައުފު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވަހަކަފުޅު ދެއްކެވުން ބިނާކުރެއްވިއެވެ.

"އަހަރުމެން މުސްލިމުންނެވެ. މި ހަބޭކަލުންގެ ވެރިއަކަށް އެންމެ އެކަލޭގެފާނާ މިހާރުވެސް ކަލޭގެފާނުގެ ގާތުގައި އެބަ ހުންނާނެއެވެ."

މިސާލަކުން އެއީ ޢާއިލާ ދަރިންނާއުމުން ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިނާކުރިއެވެ. "ސަލާމު ބިން އަޑީ ވައްތަރެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ސިންގާއެއް ފަދަ ބޭކަލެކެވެ."

ސަޢުދު ބިން އަބީ ވައްޤާޞް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުއަކީ ސުވަރުގެ ބިޝާރަތުގެ އުފާވެރި ޚަބަރު ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ ދިހަ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެއްބޭކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ޤިޔާދަތާ ނުހުރަހާ މީހަކު ނުހުންނާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ހިތްވަރުގަދަ ފިރިހެންވަންތަ މުޖާހިދެކެވެ. ބަދުރުޣަޒްވާއިވެސް އިސްލާމްދީނުގެ ސިފައިންނާއެކެވެ. ޢުމަރުގެފާނު ޢަބްދުއްރަޙްމާނުގެ މި ޚިލާފަތުގައި ތާއީދުކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ތާރީޚު ކުރެއްވިއެވެ. ސަޢުދު ބިން އަބީ ވައްޤާޞްވަނީ އިރާނަށް ހަމަލާދިން ފޯރުވި ލަޝްކަރުގެ ކޮމާންޑަރުކަންވެސް ކުރައްވާފައެވެ.(ނުނިމޭ).